

нтації і навиків правомірної поведінки до залучення особи до всіх сфер державного і суспільного життя, врегульованих правом, тобто до формування соціально-правової активності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28.06.1006 року № 254/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

3. Про Дисциплінарний статут служби цивільного захисту: Закону України від 05.03.2009 р. № 1068-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-17/sp:wide>.

Купчак М.Я., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри права та менеджменту у сфері цивільного захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

РЕФЕРУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРАВОВОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Глибина знань, можливість їх застосування для досягнення цілей професійної діяльності формуються завдяки науково-практичним навичкам та вмінням опрацювання великого об'єму інформації. Уміння узагальнювати, аналізувати й адаптувати отримані знання для застосування в системі професійно-орієнтованих знань, орієнтуватися в нових перспективах, планувати професійну діяльність і оцінювати її результати набуваються у процесі навчання [1].

Одним з ефективних методів обробки інформації, а також опрацювання значної кількості джерел інформації є реферування як одна з найбільш широко розповсюджених письмових форм отримання інформації, що дозволяє при сучасному величезному потоці інформації у короткий термін відібрати потрібну інформацію.

Методика реферування полягає в послідовному здійсненні операцій, пов'язаних з оцінкою, відбором, аналізом і узагальненням відомостей, які містяться у первинному джерелі інформації. Результатом реферування документів є вторинні документи – реферати [2].

У науковій літературі реферат (лат. *refero* – доношу, повідомляю, переказую) – це короткий переказ змісту наукової роботи, книги або вчення, оформлене у вигляді письмової публічної доповіді (репродуктивний реферат). Однак під рефератом також розуміють доповідь на задану тему, зроб-

лену на основі критичного огляду відповідних джерел інформації, зокрема наукових праць, літератури за темою (продуктивний реферат) [3].

Ефективність процесу правової підготовки фахівців цивільного захисту забезпечує своєрідний запас правових знань про правові поняття, методи, функції, принципи, конкретні правові норми і законодавчі акти, з дією яких людина має справу найчастіше у професійній трудовій діяльності, побуті, громадському житті, сім'ї. Це своєрідний мінімум правових знань і уявлень, потрібний для правильної орієнтації у складній системі правових відносин, для регулювання особистої поведінки й оцінки поведінки інших осіб, для виконання вимог закону [4].

Реферування у процесі правової підготовки фахівців цивільного захисту є формою закріплення і контролю знань та навичок, набутих курсантами, студентами під час лекційних та семінарських занять, самостійної роботи.

Процес реферування розвиває у студентів та курсантів аналітичні навички, формує критичне мислення та вміння оцінювати достовірність опрацьованих джерел, зокрема в Інтернеті. Тому важливим завданням викладача є роз'яснення студентам та курсантам особливостей правильного цитування першоджерел, варіанти цитування, підготовки резюме власних аргументів з опрацьованої проблематики.

З метою перевірки якості засвоєння навчального матеріалу та сформованості потрібних умінь на початковому і середньому рівні знань студенти та курсанти готують репродуктивний реферат, який відтворює зміст первинного тексту.

У процесі перевірки сформованості у студентів та курсантів умінь аналізувати «нову» правову ситуацію, робити висновки, приймати відповідні рішення, вести продуктивну діяльність у нетипових або непередбачуваних ситуаціях шляхом аналізу конкретних ситуацій найбільш ефективним є продуктивний реферат. Такий вид реферату повинен містити творче або критичне осмислення реферованих джерел.

Метою написання реферату є підтвердження рівня опанування курсантами та студентами основних положень з обраної тематики, демонстрація знань відповідної літератури, вміння аналізувати та співставляти матеріал, пов'язувати попередній матеріал із наступним, орієнтуватися у теоретичних та практичних правових проблемах, робити узагальнення та самостійні висновки. Реферат повинен передбачати розкриття теми, мати практичну спрямованість.

Тема рефератів обирається курсантами та студентами самостійно, виходячи із запропонованого викладачем переліку визначеного планом семінарського заняття. Окрім запропонованих тем рефератів, курсанти та студенти можуть самостійно визначати тему реферату, враховуючи актуальність проблеми. За необхідності курсанти та студенти можуть отримати

консультацію викладача щодо остаточного формулювання теми реферату, його плану та літератури.

Оформивши реферат належним чином курсанти та студенти розкривають його зміст на семінарському занятті з використанням мультимедійних презентацій, що дозволяє органічно поєднувати елементи інформаційно-комунікаційних технологій з традиційними формами навчання. Їх використання сприяє реалізації таких функцій інноваційного навчання, як: інформаційна; інструментальна; моделювання; візуалізації; автоматизації; комунікативну; аналітична [5]. Стиль викладення матеріалу має бути науково-діловим.

Матеріал розподіляється рівномірно відповідно до плану реферату:

- у вступі мають бути обґрунтовані актуальність та практичне значення обраної теми реферату, визначені мета та завдання роботи;
- в основній частині розкривається тема та зміст реферату шляхом висвітлення основних питань. При цьому необхідно зосередити увагу на аналізі поставлених питань у літературі з висновками щодо їх теоретичного і практичного значення;
- у висновках необхідно сформулювати науково-теоретичні та практичні підсумки проведеного аналізу за проблематикою реферату. Вони мають логічно пов'язуватися зі змістом викладеного матеріалу;
- список літератури повинен містити використані джерела та публікації.

Реферат оцінюється, виходячи з аналізу сукупності таких критеріїв:

- актуальність теми;
- план реферату має системно розкривати обрану тему;
- зміст реферату має передбачати розкриття практичних положень, мати зв'язок теорії з практикою;
- особистий внесок оцінюється із наявності власних аналітичних висновків та конкретних пропозицій;
- креативність викладу матеріалу, тобто врахування та орієнтація на творчий потенціал студентів та курсантів у навчанні;
- використані джерела, тобто наявність достатньої кількості сучасних нормативних і наукових джерел.

Проте активне розповсюдження вже готових рефератів через Глобальну мережу Інтернет, проблеми плагиату не дають змоги об'єктивно оцінити знання курсантів та студентів, у зв'язку з чим розробляються спеціальні програми, які повинні допомогти викладачам у виявленні завантажених з Інтернету рефератів.

Реферування у процесі правової підготовки фахівців цивільного захисту активізує пізнавальну діяльність курсантів та студентів, підвищує якісно їхню успішність, сприяє розвитку навичок самоосвіти та підвищенню активності й ініціативності курсантів і студентів на заняттях. Основне завдання реферування полягає у формуванні:

- знань з опрацьованої тематики та їх застосуванні під час при вивчення дисципліни;
- навичок не тільки вилучення, а й узагальнення важливої інформації, що міститься у первинних джерелах інформації;
- вмінь ефективно опрацьовувати джерела інформації усіх видів та формувати власну думку, що забезпечить академічну цінність як освітнього, так і дослідницького процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Купчак М.Я. Підготовка майбутніх експертів з екології у вищих навчальних закладах засобами інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.04 / М.Я. Купчак. – Львів, 2018. – 20 с.
2. Реферування документів: сутність, види, функції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5044599/page:10/>.
3. Реферування. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org>.
4. Зайчук О.В. Теорія держави і права / О.В. Зайчук, Н.М. Оніщенко // Академічний курс : підруч. – Київ : Юрінком Інтер. – 2006. – 688 с.
5. Білоусова Л.І. Формування пізнавального інтересу учнів основної школи до навчання природничо-математичних дисциплін за комп'ютерної підтримки / Л.І. Білоусова, Н.В. Житеньова // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – №2 (16). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em16/emg.html>.

Логвиненко В.М., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

В умовах сучасного розвитку суспільства соціальні процеси і зміни стають дедалі стрімкішими, суспільство щоразу дає людині нові виклики, з'являються проблеми, які почасти є нестандартними й потребують нагального вирішення. Це вимагає нового освітнього підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців в усіх галузях. Сучасні спеціалісти повинні вміти критично оцінювати ситуацію, порівнювати альтернативи, оперативно приймати рішення та розв'язувати складні проблеми. Сьогодні стало зрозумілим, що процеси реформування освітньої системи мають фокусуватися на критичному мисленні, навички якого стають все більш значущими для ефективної професійної діяльності та для досягнення успіху в будь-якій